

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 444

**Zarządzanie strategiczne
w teorii i praktyce**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek, Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Justyna Mroczkowska
Łamanie: Małgorzata Myszowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041
ISBN 978-83-7695-607-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Małgorzata Baran, Ewa Cichocka, Paweł Maranowski: Rola innowacji społecznych w polskich uczelniach / The role of social innovations at Polish universities	13
Paweł Bartkowiak: Porównanie znaczenia wybranych obszarów procesu współkreowania wartości dla klienta między grupami przedsiębiorstw i klientów / Comparison of selected areas of value co-creation process between companies and customers.....	21
Bogusław Bembenek: Współpraca strategiczna przedsiębiorców z sektorem badawczo-rozwojowym w polskich klastrach – współczesne wyzwanie w zarządzaniu klastrami / Strategic cooperation of entrepreneurs and R&D sector in Polish clusters – contemporary challenge within cluster management.....	31
Marek Błaszczuk: Źródła elastyczności strategii i systemu zarządzania strategicznego / Sources flexibility of strategy and strategic management system	47
Katarzyna Boczkowska, Konrad Niziołek: Realizacja strategii bezpieczeństwa pracy w aspekcie badania przyczyn wypadków przy pracy / Implementation of safety at work strategy in the aspect of accidents at work causes investigation	62
Paweł Cabała, Adam Stabryła: Metoda agregacji bilansującej w kwalifikacji strategii rozwoju technologii / The balanced aggregation method in the evaluation of technology development strategy	74
Wojciech Czakon: Komplementarność czy substytucyjność mikrofundamentów współdziałania / Microfoundations of collaboration: substitute or complementary	87
Sylwia Dzedzic: Intencje podejmowania działalności gospodarczej przez studentów / Intentions of taking business by students.....	95
Sylwia Dzedzic, Leszek Woźniak, Piotr Czerepiuk: Proces przedsiębiorczego odkrywania jako metoda strategicznego planowania i implementacji inteligentnych specjalizacji regionu / The process of entrepreneurial discovery as a method of strategic planning and implementation of regional smart specializations.....	107
Tadeusz Falencikowski: Odpowiedzialność kierownicza w biznesie – zagadnienia procesowe i rodzajowe / Conditions of management liability in enterprise – procedural and generic issues	119

Waldemar Glabiszewski, Dorota Grego-Planer: Zdolności do pozyskiwania technologii jako składowa potencjału absorpcyjnego przedsiębiorstw finansowych w Polsce / The ability to acquire technology as the component of absorptive capacity of Polish enterprises operating in financial sector.....	128
Aldona Glińska-Noweś, Agata Sudolska, Iwona Escher: Więzy osobiste jako komponent relacji biznesowych w ocenie reprezentantów polskich przedsiębiorstw / Personal ties as a component of business relationships according to Polish enterprises' representatives	140
Grażyna Golik-Górecka: Realizacja strategii a multiparadygmat marketingu analitycznego / Realization of strategy but multiparadigm of analytical marketing	150
Dorota Grego-Planer, Waldemar Glabiszewski: Wpływ egzogenicznych uwarunkowań na proces kreowania innowacji w wybranych małych i średnich przedsiębiorstwach / Influence on the exogenous conditions on the process of creating innovation in some small and medium-sized enterprises	157
Magdalena Grębosz: Strategia co-brandingu w kontekście zarządzania strategicznego / Co-branding strategy in the context of strategic management	166
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Bariery w realizacji celów w przedsiębiorstwach wdrażających ekoinnowacje organizacyjne / Barriers to achieving the objectives of voluntarily adopted environmental programs of pro-ecological strategies	179
Jakub Hałas: Przedstawienie i porównanie wybranych modeli rozwoju organizacji / Presentation and comparison of selected schemas of organization development.....	190
Jarosław Ignacy: Inwestycyjne eldorado czy początek zmierzchu realizowanej strategii? – analiza wybranych czynników atrakcyjności inwestycyjnej z perspektywy aglomeracji wrocławskiej / Eldorado for investors or the beginning of the end the implemented strategy? – analysis of selected factors of investment attractiveness from the perspective of the wroclaw agglomeration	199
Leon Jakubów: Ewolucja planowania rozwoju przedsiębiorstwa / Evolution in the enterprise development planning	211
Mirosław Jarosiński: Sukces przedsiębiorstwa na rynku krajowym barierą do internacjonalizacji / Firm's success on the home market as a barrier to internationalisation	222
Jarosław Karpacz: Antecedencje innowacyjności jako wymiaru orientacji przedsiębiorczej na poziomie indywidualnym / Antecedents of innovativeness as the dimension of the entrepreneurial orientation on the individual level.....	231

Patrycja Klimas, Dagmara Wójcik: Konceptualizacja pojęcia „mikrofundamenty” w naukach o zarządzaniu / Conceptualization of microfoundations term in management sciences	241
Alina Kozarkiewicz: Zarządzanie wartością projektów – aktualne kierunki badań i nowe wyzwania / Management of project value – current research orientations and new challenges	252
Regina Lenart-Gansiniec: Wykorzystywanie aliansu wiedzy w tworzeniu otwartych innowacji / Use of knowledge alliance in the creation of open innovations	262
Dagmara Lewicka: Jak zatrzymać wartościowych pracowników w organizacji? Wyzwania dla strategicznego ZKL (zarządzania kapitałem ludzkim) / How to retain valuable employees in the organization? Challenges for strategic HRM	274
Janusz Marek Lichtarski, Katarzyna Piórkowska, Krzysztof Ćwik: Strategie organizacji węzłowych wobec innych uczestników sieci międzyorganizacyjnej / Key organizations strategies to other participants of inter-organizational network	285
Katarzyna Liczmańska: Analiza potrzeb uczestników a koncepcja powiązania kooperacyjnego na przykładzie klastra INKOKOMP / Analysis of the participants` needs vs. the concept of cooperative relationships on the example of cluster INKOKOMP	298
Zbigniew Matyjas: Wpływ poziomu sektora oraz firmy na wyniki przedsiębiorstw / Industry and firm influences on corporate performance	307
Czesław Mesjasz: Własność, nadzór korporacyjny i kontrola korporacyjna jako uwarunkowania strategii internacjonalizacji przedsiębiorstwa / Ownership, corporate governance and corporate control as determinants of company`s internationalization strategy	317
Lech Miklaszewski: <i>Offshoring</i> jako strategia rozwoju przedsiębiorstwa na przykładzie firmy inwestycyjnej / Offshoring as a strategy of the company`s development on the example of the investing company	331
Krystyna Moszkowicz, Mieczysław Moszkowicz: Wiedza jako kluczowy zasób strategiczny / Knowledge as a key strategic resource	344
Gracjana Noga: Metodologia implementacji strategii – wyniki badań praktycznych / Tools of strategy implementation – empirical research results .	354
Bogdan Nogalski, Przemysław Niewiadomski: Szczupłość zaopatrzenia a wzrost sprzedaży – kierunek realizacji strategii rozwoju przedsiębiorstwa produkcyjnego / Supply leanness vs. sales growth – implementation direction of the manufacturing company development strategy.....	365
Jadwiga Nycz-Wróbel: Znaczenie implementacji Systemu Ekozarządzania i Audytu (EMAS) w kontekście wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw / The significance of the implementation of the Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) in competitiveness shaping of enterprises	381

Krystyna Poznańska: Finansowe uwarunkowania innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce / Financial determinants of innovativeness of Polish industrial enterprises.....	391
Joanna Radomska: Inkoherencja relacji pomiędzy ryzykiem strategicznym a operacyjnym w zarządzaniu strategicznym / Incoherency in relationship between strategic and operational risks in strategic management	400
Jacek Rybicki, Piotr Grajewski, Emilia Dobrowolska: Normatywne opcje rozwiązań paradoksu: konkurencja – współpraca na płaszczyźnie myślenia strategicznego / Normative options as solutions of paradox: competition – cooperation in the perspective of strategic thinking.....	411
Letycja Sołoducho-Pelc: Przewaga konkurencyjna – główne trendy badawcze / Competitive advantage – main research trends.....	422
Agnieszka Sopińska, Wioletta Mierzejewska: Zasobowe uwarunkowania otwartych innowacji / Resource determinants of open innovation.....	434
Jolanta Stec-Rusiecka: Ocena realizacji koncepcji społecznej odpowiedzialności na przykładzie wybranych przedsiębiorstw / Assessment of the realisation of corporate social responsibility concept on the example of selected companies.....	451
Jacek Strojny: Wykorzystanie metody AHP w modelowaniu systemu zarządzania strategicznego rozwojem jednostki samorządu terytorialnego / The use of AHP method in strategic management system modeling of local authorities unit development.....	460
Lukasz Sułkowski, Robert Seliga: Przedsiębiorczy uniwersytet – zastosowanie zarządzania strategicznego / Entrepreneurial university – application of strategic management.....	478
Justyna Światowiec-Szczeptańska: Sieci korporacyjne w zarządzaniu strategicznym / Corporate networks in strategic management.....	490
Dorota Teneta-Skwiercz: Istota i znaczenie inkluzywnych modeli biznesu / The essence and meaning of inclusive business models	500
Jolanta Twardowska: Korzyści wynikające z wirtualnej organizacji pracy / Benefits of virtual work organization	512
Elżbieta Urbanowska-Sojkin: Zarządzanie dla przyszłości – sylogizm i spełnione oczekiwania / Management for the future, syllogism and fulfilled expectations	520
Agata Warmińska: Determinanty sukcesu grup producentów rolnych / Determinants of success of agricultural producer groups	531
Anna Witek-Crabb: Ewolucyjne modele CSR – przegląd koncepcji rozwoju społecznej odpowiedzialności biznesu / Evolutionary stage models of CSR – theory review.....	541
Przemysław Wolczek: Cechy strategii generujące problemy wdrożeniowe a wielkość przedsiębiorstwa / Features of a company and the problems of strategy implementation arising from its content	559

Marian Woźniak: Przedsiębiorczość wyznacznikiem sukcesu podmiotów branży turystycznej / Entrepreneurship as success determinant of the tourist sector.....	571
Dagmara Wójcik, Patrycja Klimas: Mikrofundamenty współpracy międzyorganizacyjnej / Microfoundations of inter-organizational cooperation.....	583
Anna Wójcik-Karpacz: Dobór miar do pomiaru orientacji przedsiębiorczej: dylematy i propozycje rozwiązań / The choice of measures of entrepreneurial orientation: dilemmas and the possible solutions	594
Agnieszka Zakrzewska-Bielawska: Tworzenie i apropriacja wartości jako cel strategii relacyjnej przedsiębiorstwa / Value-creation and value-appropriation as an objective of the company's relational strategy	609
Małgorzata Załęska: Wybór dostawców w outsourcingu usług zarządzania należnościami / Choice of suppliers in the outsourcing receivables management services.....	623
Bożydar Ziółkowski, Marzena Jankowska-Mihulowicz, Katarzyna Chudy-Laskowska, Teresa Piecuch: Determinanty strategii sukcesu dostawców systemów RFID z API – wyniki badań metodą delficką / Determinants of success strategies for suppliers of RFID systems with API research results based on the Delphi method.....	639

Wstęp

Przedstawiamy Państwu artykuły przygotowane przez uczestników kolejnej konferencji poświęconej zarządzaniu strategicznemu, organizowanej w roku 2016 przez Katedrę Zarządzania Strategicznego Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Tak jak w poprzednich latach koncentrujemy się na zarządzaniu strategicznym i szczególnie eksponujemy relacje w tym zakresie między teorią i praktyką.

Zarządzanie strategiczne staje przed nowymi wyzwaniami współczesnej gospodarki. W związku z tym dynamicznie ewoluuje, a kierunki tej ewolucji są dziś trudne do przewidzenia i jednoznacznego zaprojektowania. Zdaniem organizatorów konferencji jest to mocny argument, by cyklicznie organizować spotkania osób zajmujących się tą problematyką. Uważamy, że to jedna z nielicznych okazji w naszym kraju, by specjaliści zarządzania strategicznego spotkali się w tak szerokim gronie, wymienili poglądy i zainspirowali się wzajemnie do dalszych badań. Sądzymy, że przyczyniamy się w ten sposób do rozwoju tej ważnej i wciąż przyszłościowej dyscypliny nauk o zarządzaniu. Tradycyjnie ukierunkowujemy naszą konferencję na poszukiwanie związków pomiędzy praktyką i teorią. Jesteśmy przekonani, że zarządzanie strategiczne – jako nauka stosowana – wymaga swego rozwoju inspiracji z praktyki gospodarczej i musi być przez nią weryfikowane. Stąd w publikacji eksponujemy opracowania naukowe oparte na rozpoznaniu praktyki gospodarczej. A podczas samej konferencji staramy się konfrontować teoretyków z praktykami zarządzania strategicznego.

Bardzo liczymy, że tegoroczna konferencja, a także publikacja będąca jej rezultatem, dostarczą cennych inspiracji dla uczestników i czytelników. Gorąco zachęcamy do dyskusji z autorami artykułów – zarówno za pośrednictwem naszej katedry, jak i bezpośrednio z twórcami. Będzie to najcenniejszy plon naszego wspólnego przedsięwzięcia oraz wkład do rozwoju nauk o zarządzaniu.

Andrzej Kaleta

Zbigniew Matyjas

Uniwersytet Łódzki
e-mail: zmatyjas@uni.lodz.pl

WPLYW POZIOMU SEKTORA ORAZ FIRMY NA WYNIKI PRZEDSIĘBIORSTW

INDUSTRY AND FIRM INFLUENCES ON CORPORATE PERFORMANCE

DOI: 10.15611/pn.2016.444.28

JEL Classification: C23, D40, L11.

Streszczenie: Podstawowym celem opracowania jest analiza stopnia wpływu czynników oddziałujących na poziomach sektora oraz firmy na wyniki finansowe spółek. Do badań wykorzystano próbę 221 polskich spółek publicznych notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie; dane finansowe zostały zebrane za lata 2007-2012, wykorzystaną metodą zaś była analiza danych panelowych z efektami ustalonymi. Wyniki badań światowych pokazują rozbieżne rezultaty przy przeciętnie trzykrotnie wyższym znaczeniu zmiennych z poziomu firmy. Wyniki badań przedstawionych w artykule wskazują, iż zmienne z zakresu firmy oddziałują nieco silniej na wyniki spółek niż zmienne sektorowe, przy czym różnice te w znacznej mierze zależą od zastosowanego modelu badawczego. Dla pierwszego panelu (zmienna zależna ROA) wyniki wskazują na około trzykrotnie większe znaczenie czynników oddziałujących na poziomie firmy wobec czynników sektorowych, natomiast dla panelu drugiego (zmienna zależna ROS) różnica ta wynosi nieco ponad 15%.

Słowa kluczowe: efekty sektorowe, efekty na poziomie firmy, analiza danych panelowych.

Summary: The main aim of the article is to present the impact of industry and firm-level effects on the financial performance of companies. The sample consisted of 221 Polish public companies listed on the Warsaw Stock Exchange, the data were collected for the period 2007-2012, and the empirical analysis was conducted with the use of the panel data analysis with fixed effects. The results of international research show divergent outcomes, with an average three times higher impact of firm-level effects in comparison to those from industry-level. The results of the current study indicate that the firm-level effects have a slightly stronger impact on companies' performance than industry-level effects, though the differences largely depend on the model applied to research. In the 1st panel (dependent variable ROA) the results indicate around three times higher impact of firm-level effects in comparison to those from industry-level. In the 2nd panel (dependent variable ROS) the difference between these two types of variables is approximately 15%.

Keywords: industry-level effects, company-level effects, panel data analysis.

1. Wstęp

Od wielu lat w światowej literaturze zarządzania strategicznego trwa ożywiona dyskusja na temat wpływu poziomu firmy i środowiska sektorowego na wyniki (zwłaszcza finansowe) uzyskiwane przez firmy. Można ją w zasadzie uznać za swego rodzaju przejaw polemiki pomiędzy zwolennikami podejścia zasobowego i podejścia pozycyjnego do strategii przedsiębiorstwa. Jest to o tyle uzasadnione, iż próby potwierdzenia podejmowane są na bazie badań empirycznych, a nie teoretycznych, czasami słabo udokumentowanych, założeń.

W literaturze światowej istnieje szeroki nurt badawczy, który poświęcony został w zasadzie wyłącznie temu obszarowi. Pierwsze badania pojawiły się jeszcze w latach 80. XX wieku i trwają nieprzerwanie do dnia dzisiejszego [Karniouchina i in. 2013]. W krajowej literaturze przedmiotu badania nawiązujące do tej problematyki były podejmowane [Matyjas 2014], są to jednak opracowania wciąż nieliczne. Ten dysonans badawczy stopniowo maleje, lecz w dalszym ciągu analogiczny nurt badawczy w warunkach krajowych jest znacznie mniejszy od światowego.

Ze względu na to zamierzeniem autora jest zmniejszenie luki poznawczej w wyżej wskazanym zakresie badawczym. Stąd podstawowym celem artykułu jest analiza stopnia wpływu czynników oddziałujących na poziomach sektora oraz firmy na wyniki (finansowe) przedsiębiorstw.

2. Przegląd literatury – wpływ środowiska sektorowego na wyniki

Jako pierwszy badania w zakresie znaczenia środowiska sektorowego podjął Schmalensee [1985]. Na podstawie badań na próbie amerykańskich przedsiębiorstw przemysłowych (dane za 1975 r.) stwierdził, iż czynniki sektorowe odpowiadają w sumie za około 20% ich wyniku finansowego, przy udziale wyników na poziomie firmy wynoszących zaledwie 1%. Oznaczało to znaczne wsparcie empiryczne dla ówczesnie dominującego podejścia pozycyjnego, wywołało również znaczny oddźwięk w szeroko rozumianym środowisku naukowców zajmujących się zarządzaniem strategicznym. Ponadto podejście badawcze Schmalenseego skutkowało zaistnieniem znaczącego nowego nurtu badawczego, w ramach którego w kolejnych 30 latach pojawiło się wiele znaczących opracowań, wykorzystujących nowe możliwości pakietów statystycznych (stąd wiele nowych metod empirycznej weryfikacji danych), jak też pojawiających się zmian w zakresie teoretycznych aspektów zarządzania strategicznego (oraz innych dyscyplin pokrewnych).

W odpowiedzi na artykuł Schmalenseego Rumelt [1991] opracował analogiczne badania, wydłużając horyzont czasowy dla próby i zmiennych zastosowanych w pierwszym opracowaniu. Tym razem wyniki były zgoła odmienne, a sama zmiana w postaci dłuższego horyzontu czasowego prowadzonych badań (do czterech lat) skutkowałą odwróceniem znaczenia poszczególnych czynników. Poziom firmy odpowiadał za 44% ogólnego wyniku uwzględnionych w badaniach firm, natomiast

czynniki sektorowe zaledwie za 4%. To stało w sprzeczności z pierwotnymi założeniami, stanowiło jednak istotne potwierdzenie znaczenia podejścia zasobowego do strategii firmy, które mniej więcej w zbliżonym czasie rozpoczęło okres swojej ponaddwudziestoletniej dominacji w dyscyplinie zarządzania strategicznego.

Pierwszy etap badań w ramach poruszanej problematyki stanowił artykuł autorstwa McGahan i Portera [1998], którzy zaobserwowali znaczny wpływ czynników oddziałujących na poziomie sektora (19%) oraz firmy (32%) na wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw. Te badania miały o tyle istotne znaczenie, iż po raz pierwszy zostały przeprowadzone na znacznie większej próbie, jak też w znacznie dłuższym horyzoncie czasowym (obejmującym lata 1981-1994).

Od czasu pierwszych opracowań w ramach omawianej tematyki charakterystycznym efektem wielu kolejnych badań (bliżej tab. 1) jest brak jednoznacznego

Tabela 1. Podsumowanie wyników kluczowych badań światowych

Autorzy	Metoda	Próba/kraj	Horyzont czasowy	Efekty sektorowe	Efekty firmy
Mauri i Michaels [1998]	VCA (1988-92) VCA (1978-92)	264 (USA)	1978-1992	6,2% 5,8%	36,9% 25,4%
Chang i Singh [2000]	VCA (cała próba) VCA (małe firmy) VCA (średnie firmy) VCA (duże firmy)	709 (USA)	1981-1989	7,3% 4,0% 40,6% 19,3%	47,2% 44,2% 8,8% 47,6%
Sakakibara [2002]	Model proporcjonalnego hazardu Coksa	312 (Japonia)	1969-1992		
Ruefli i Wiggins [2003]	OLS	1797 (USA)	1984-1996	0,14%	12,33%
Hawawini i in. [2003]	VCA ANOVA	562 (USA)	1987-1996	8,1% 16,0%	35,8% 16,7%
McNamara i in. [2005]	VCA	2686 (USA)	1987-1996	9,1%	43,8%
Short i in. [2007]	VCA ANOVA HLM	1165	1991-1997	19,3% 16,9% 19,2%	65,8% 71,8% 65,8%
Lee [2009]	OLS	7158 (USA)	1987-2006	10,0%	10,0%
Bamiatzi i Hall [2009]	Cała próba (SIC4) Mikrofirmy (SIC4) SME (SIC4) Duże firmy (SIC4)	71 750 (UK)	2002-2004	9,2% 10,2% 1,8% 1,8%	28,3% 28,2% 10,3% 21,2%

Źródło: [Matyjas 2013, s. 108-109].

potwierdzenia stopnia wpływu poszczególnych typów czynników. W kilku wskazanych opracowaniach poziom sektora był niemal nieistotny (przy minimalnej wartości wyjaśnionej zmiennej na poziomie 0,14%), niemniej dla kilku badań był on znacznie wyższy (najwyższą odnotowaną wartością wyjaśnionej zmiennej był poziom 40,6%). Warta odnotowania jest również duża rozpiętość efektów oddziałujących na poziomie firmy, gdzie minimalna zaobserwowana wartość wynosiła 8,8%, maksymalna natomiast aż 71,8% wyjaśnionej zmiennej w postaci „wyniki firmy”.

Reasumując wyniki najważniejszych badań światowych w omawianym nurcie badawczym, należy jednoznacznie stwierdzić, że efekty sektorowe okazały się około trzykrotnie mniej istotne wobec czynników oddziałujących na poziomie firmy, co wskazywałoby na znaczące wsparcie zasobowego podejścia do teorii strategii.

W dotychczasowych badaniach krajowych [Matyjas 2014] potwierdzenie to było jeszcze silniejsze i wynosiło odpowiednio: 0,5% dla efektów sektorowych oraz ponad 15% dla czynników na poziomie firmy (czyli przeszło trzydziestokrotnie więcej).

3. Założenia badawcze

3.1. Próba badawcza

Podstawowym celem bieżących badań jest weryfikacja wpływu czynników sektorowych oraz z poziomu firmy na wyniki finansowe polskich spółek publicznych. Analizie poddano spółki publiczne, których walory notowane były na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych na koniec lat 2007-2012. Każda ze spółek została też zaklasyfikowana do poszczególnych sektorów zgodnie z klasyfikacją PKD (na drugiej cyfrze). Ze względu na założenia badawcze z badań wyłączono dane spółek finansowych i handlowych oraz spółek, dla których nie udało się uzyskać danych. Do badań wykorzystano dane z baz danych: Amadeus, Datastream oraz Notoria (spółki WGPW) oraz PONT-info (dane sektorowe). Braki danych uzupełniono na podstawie skonsolidowanych (bądź jednostkowych, o ile nie było dostępnych skonsolidowanych) raportów rocznych spółek (wprowadzonych ręcznie do bazy danych).

Ze względu na to próba badawcza obejmowała 221 spółek oraz 1326 obserwacji jednostkowych. Z powodu dostępności danych liczba spółek w badaniu zmieniała się w poszczególnych latach, stąd pojedyncza spółka może wystąpić w od jednej do pięciu obserwacji. Z punktu widzenia przyporządkowania sektorowego spółki pochodzą z 37 sektorów (na drugiej cyfrze PKD), zob. tab. 2. Najliczniejsze grupy stanowią odpowiednio: 27 spółek z sektora „Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków” (PKD 41), 17 spółek z sektora „Produkcja artykułów spożywczych” (PKD 10) oraz 13 spółek z sektora „Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana” (PKD 62).

Tabela 2. Sektorowe przyporządkowanie spółek

Lp.	Numer PKD	Liczba firm	Lp.	Numer PKD	Liczba firm	Lp.	Numer PKD	Liczba firm
1	10	17	13	24	6	25	41	27
2	11	2	14	25	12	26	42	10
3	13	3	15	26	8	27	43	10
4	15	2	16	27	5	28	52	3
5	16	7	17	28	12	29	55	2
6	17	4	18	29	3	30	56	1
7	18	1	19	31	2	31	58	4
8	19	3	20	32	2	32	59	1
9	20	8	21	33	2	33	60	2
10	21	2	22	35	7	34	61	9
11	22	11	23	36	1	35	62	13
12	23	6	24	38	3	36	68	10
RAZEM							221	

Źródło: opracowanie własne.

3.2. Zmienne wykorzystane w badaniach

Wykorzystane w badaniach zmienne podzielone zostały na trzy podstawowe grupy (zob. tab. 3), charakteryzujące: wyniki firm (zmienne na poziomie firmy), rentowność sektora (zmienne sektorowe) oraz kontrolne (skala działania firm). Wykorzystane w badaniach zmienne są analogiczne do zmiennych wykorzystywanych w badaniach światowych [Bamiatzi, Hall 2009]; ich dostępność badawcza była głównym kryterium użycia w badaniach.

Tabela 3. Zmienne wykorzystane w badaniach

Akronim	Opis zmiennej
ROA	Rentowność aktywów – poziom firmy
ROS	Rentowność sprzedaży – poziom firmy
ROA_IND	Rentowność aktywów – poziom sektora
ROS_IND	Rentowność sprzedaży – poziom sektora
REV_LN	Przychody ogółem – poziom firmy (logarytm naturalny)
TA_LN	Aktywa ogółem – poziom firmy (logarytm naturalny)

Źródło: opracowanie własne.

3.3. Zastosowana metoda badawcza

Badania zostały przeprowadzone z wykorzystaniem analizy danych panelowych. W badaniach estymowano następujący model danych panelowych:

$$\pi_{it} = \alpha + \rho\pi_{i,t-1} + \beta X_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{dla } i = 1, \dots, N; t = 1, \dots, T,$$

gdzie π_{it} jest zmienną zalezną dla wyniku firmy I w okresie t (przy dwóch panelach – ROA i ROS), wektor X_{it} zawiera zmienne niezależne i kontrolne (ROA i ROS sektorowe oraz skalę działania firm). Szacunek błędu estymacji ε_{it} może różnić się pomiędzy poszczególnymi firmami N (efekty indywidualne), jak również pomiędzy T okresami (efekty czasu).

Analiza danych panelowych jest wskazaną metodą estymowania danych o charakterze przekrojowo-czasowym, gdyż prowadzi jednoczesną analizę w dwóch wymiarach (przestrzennym i czasowym), co umożliwia efektywną analizę danych przekrojowych. Jak wskazuje Lee [2009], daje to przewagę wobec tradycyjnych modeli najmniejszych kwadratów poprzez kontrolę: czynników różniących się pomiędzy firmami, jednak takich samych w czasie, oraz czynników różniących się w czasie, jednak analogicznych dla firm.

4. Wyniki badań – wpływ sektora na wyniki przedsiębiorstw

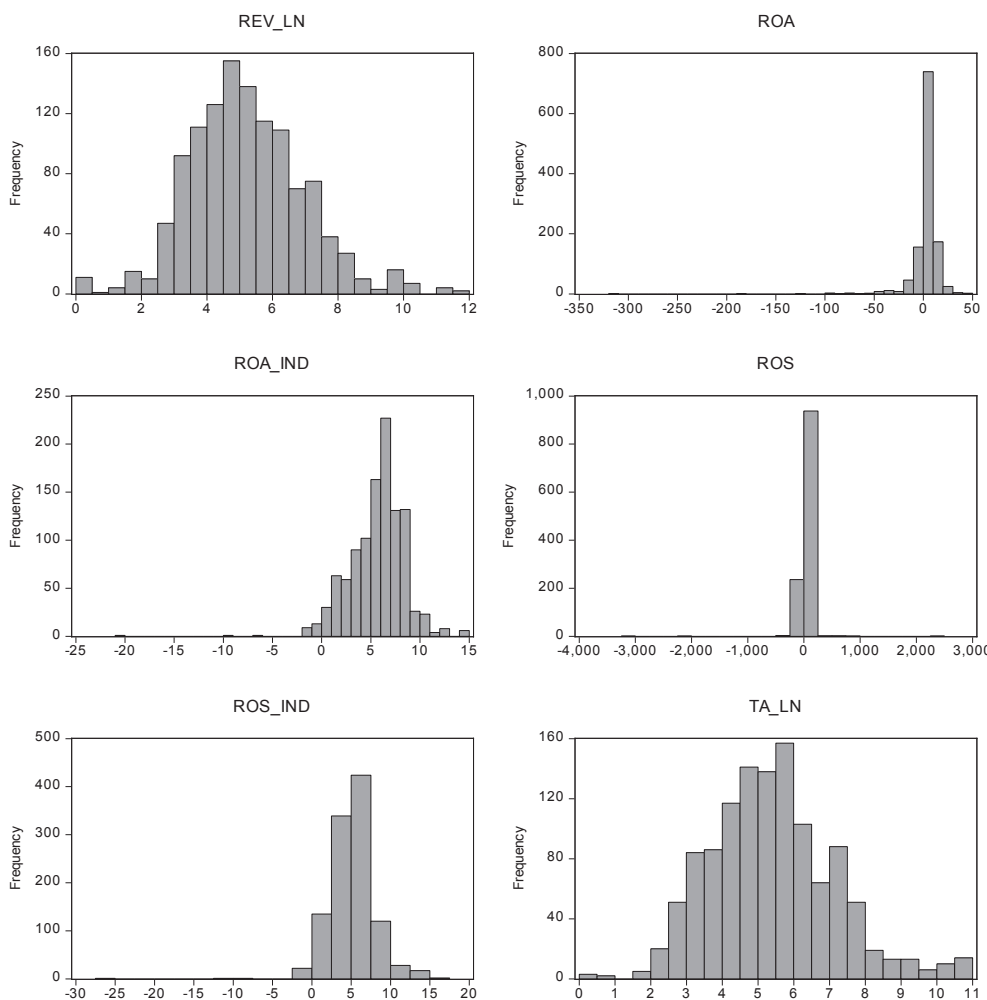
4.1. Statystyki deskryptywne

Statystyki deskryptywne przedstawiono w tab. 4 (średnia arytmetyczna, mediana, maksimum i minimum oraz odchylenie standardowe) dla wszystkich firm-okresów w próbie. Szczególnie widoczne są różnice w odchyleniu standardowym dla zmiennych ROA i ROS, których powodem jest wynik jednej ze spółek notowanych na GPW. Histogramy dla poszczególnych zmiennych zostały zaprezentowane na rys. 1 – wskazują one rozkłady zmiennych poddanych badaniu. Na podstawie analizy histogramów można zauważyć, iż najbliższe rozkładowi normalnemu są zmienne charakteryzujące wielkość firm (REV_LN i TA_LN), zmienne z zakresu rentowności są lewostronnie skośne.

Tabela 4. Zmienne wykorzystane w badaniach

	ROA	ROS	ROA_IND	ROS_IND	REV_LN	TA_LN
Średnia	2.383523	2.354846	5.623104	5.109303	5.211740	5.397058
Mediana	4.054428	4.210526	6.090000	5.140000	5.095286	5.313206
Maksimum	45.91712	2324.324	14.27000	15.05000	11.69610	10.98126
Minimum	-313.3333	-3133.333	-20.27000	-26.77000	0.000000	0.366724
SD	16.63375	136.9070	2.819572	2.972062	1.758171	1.745197
Obserwacje	1185	1185	1089	1090	1186	1185

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 1. Histogramy zmiennych

Źródło: opracowanie własne.

4.2. Analiza danych panelowych – wyniki

Wyniki estymacji przedstawiono w tab. 5. Analizę przeprowadzono w dwóch panelach dla dwóch zmiennych zależnych: ROA na poziomie firmy oraz ROS na poziomie firmy. Po przeprowadzeniu testu Hausmana odrzucono hipotezę zerową o występowaniu efektów losowych (*random effects*), wobec czego podstawą dalszych testów była analiza danych panelowych z efektami ustalonymi (*fixed effects*).

Panele dały nieco zróżnicowane wyniki, zwłaszcza jeśli rozpatrzyć istotność wpływu poszczególnych czynników na wyniki finansowe spółek. W modelu 1

(ROA) istnieje silna zależność pomiędzy zmienną zależną a zmienną opóźnioną ROA (t-1). Ponadto występują również zależności pomiędzy zmienną ROA a następującymi zmiennymi: opóźnionymi ROA_IND (słaba) i ROS_IND (przeciętna), jak też zmiennymi kontrolnymi REV_LN i TA_LN. Mając na względzie w miarę poprawny wynik skorygowanego R^2 na poziomie 0,12, można przyjąć, iż poziom zarówno sektora, jak i firmy oddziałuje na wyniki spółek.

Nieco inaczej sytuacja przedstawia się dla modelu 2 (ROS), gdzie każda z badanych zmiennych oddziałujących na poziomie sektora i firmy dała silny, statystycznie istotny związek wyjaśniający zmienną zależną. Niemniej przed wyciąganiem pochopnych wniosków przestrzega niski poziom skorygowanego R^2 (0,05), co wskazuje na raczej słabe dopasowanie tego modelu.

Tabela 5. Wyniki regresji MNK z efektami ustalonymi (*fixed effects*)

	Model 1 ROA	Model 2 ROS
ROA (t-1)	0.460643*** (10.18644)	1.245165*** (3.061932)
ROS (t-1)	-0.004540 (-0.700370)	0.266248*** (4.567888)
ROA_IND (t-1)	-0.560774* (-1.834999)	-9.078227*** (-3.303387)
ROS_IND (t-1)	0.615894** (2.185578)	8.304682*** (3.277131)
REV_LN	2.344878*** (3.122711)	9.114548 (1.349762)
TA_LN	-1.490575** (-1.971657)	-7.787554 (-1.145484)
C	-3.937559 (-1.875369)	-1.719901 (-0.091091)
Adj. R^2	0.121567	0.047167
Observations	948	948
Log likelihood	-4000.630	-6082.828
F-Statistics	22.84262	8.812980

* $p < 0,10$ ** $p < 0,05$ *** $p < 0,01$

Źródło: opracowanie własne.

5. Podsumowanie

Podsumowując wyniki przeprowadzonych badań, warto zauważyć, iż dają one stosunkowo odmienne wyniki wobec zbliżonych badań prowadzonych dotychczas w warunkach krajowych [Matyjas 2014]. W tym wypadku na wyniki firm wpływają zmienne oddziałujące na poziomie zarówno firmy, jak i sektora. Wprawdzie w dalszym ciągu zmienne na poziomie firmy wobec zmiennych na poziomie sektora oddziałują nieco silniej jednak, należy wyraźnie stwierdzić, iż różnica ta znacznie się zatarła.

Dla modelu 1 (ROA) dwie zmienne opóźnione (ROA_{t-1} oraz ROS_{t-1}) z poziomu firmy wyjaśniają około 6% zmiennej zależnej, natomiast dwie zmienne opóźnione z poziomu sektora (ROA_IND_{t-1} oraz ROS_IND_{t-1}) odpowiednio nieco ponad 2%. Tym razem różnica jest około trzykrotna. Jeszcze mniejsza różnica występuje w modelu 2 (ROS), gdzie zmienne oddziałujące na poziomie firmy odpowiadają za nieco ponad 2% zmiennej zależnej, z poziomu sektora zaś – za nieco poniżej 2% (dokładna różnica to 0,3 p.p.).

Reasumując przeprowadzone w artykule rozważania, wypada zauważyć, iż do ostatecznych wyników należy podchodzić z pewną dozą ostrożności, chociażby ze względu na stosunkowo niski poziom dopasowania obu modeli. Ponadto wydłużenie horyzontu badawczego o dwa lata wobec poprzednich badań przyniosło znaczący skutek w postaci silnego wzrostu wpływu zmiennych sektorowych na wyniki spółek wobec zmiennych z poziomu firmy. Wpływ na to może mieć stopniowo wzrastający kryzys gospodarczy, którego efektem jest m.in. znaczny wzrost niepewności co do przyszłych warunków prowadzenia biznesu, jak też z reguły skrócenie horyzontu czasowego realizowanej strategii przez firmy.

Celowe wydaje się prowadzenie w przyszłości dalszych badań nad poruszoną w artykule problematyką, przy czym wskazane winno być dalsze rozszerzanie horyzontu czasowego prowadzonych badań – do okresu przynajmniej dziesięcioletniego. Obecny stan dostępności danych ze spółek z polskiej gospodarki pozwala na umiarkowany optymizm w tym względzie.

Literatura

- Bamiatzi V., Hal G., 2009, *Firm versus sector effects on profitability and growth: the importance of size and interaction*, International Journal of the Economics of Business, 16(2), s. 205-220.
- Chang S.-J., Singh H., 2000, *Corporate and industry effects on business unit competitive position*, Strategic Management Journal, 21, s. 739-752.
- Grant R.M., 2005, *Contemporary Strategy Analysis*, 5th Ed., Blackwell Publishing.
- Hawawini G., Subramanian V., Verdin P., 2003, *Is performance driven by industry- or firm-specific factors? A new look at the evidence*, Strategic Management Journal, 24, s. 1-16.
- Hawawini G., Subramanian V., Verdin P., 2005, *Is performance driven by industry- or firm-specific factors? A reply to mcnamara, aime, and vaaler*, Strategic Management Journal, 26, s. 1083-1086.

- Karniouchina E.V., Carson S.J., Short J.C., Ketchen Jr. D.J., 2013, *Extending the firm vs. industry debate: does industry life cycle stage matter?*, Strategic Management Journal, 34, s. 1010-1018.
- Lee J., 2009, *Does size matter in firm performance? Evidence from US public firms*, International Journal of the Economics of Business, 16(2), s. 189-203.
- Matyjas Z., 2013, *Wzorce konkurowania przedsiębiorstw w sektorach – podejście dynamiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Matyjas Z., 2014, *Industry and firm influences on performance: evidence from Polish public firms*, Journal of Management Policy and Practice, 15(2), s. 88-96.
- Mauri A.J., Michaels M.P., 1998, *Firm and industry effects within strategic management: an empirical examination*, Strategic Management Journal, 19, s. 211-219.
- McGahan A.M., Porter M.E., 1998, *How much does industry matter, really?*, Strategic Management Journal, 18, Summer Special Issue, s. 15-30.
- McNamara G., Aime F., Vaaler P.M., 2005, *Is performance driven by industry- or firm-specific factors? A response to Hawawini, Subramanian, and Verdin*, Strategic Management Journal, 26, s. 1075-1081.
- Ruefli T.W., Wiggins R.R., 2003, *Industry, corporate, and segment effects and business performance: a non-parametric approach*, Strategic Management Journal, 24, s. 861-879.
- Rumelt R.P., 1991, *How much does industry matter?*, Strategic Management Journal, 12, s. 167-185.
- Sakakibara M., 2002, *Formation of R&D consortia: industry and company effects*, Strategic Management Journal, 23, s. 1033-1050.
- Schmalensee R., 1985, *Do markets differ much?*, American Economic Review, 75, s. 341-351.
- Short J.C., Ketchen Jr. D.J., Palmer T.B., 2007, *Firm, strategic group, and industry influences on performance*, Strategic Management Journal, 28, s. 147-167.